

„ПРЕДСМЪРТНО” - ВАПЦАРОВ

(анализ)

В началния куплет на „Предсмъртно” поетът режюмира своята човешка и гражданска участ. Следващият спонтанно откликва на настъпилия последен час. „Разстрел...”- като ехо отзвучава произнесената присъда. Авторът е вече извън руслото и на борбата, и на живота. На отминалото и преживяното, на съдбата той сега гледа като безпристрастен летописец, отстрани и от дистанция. Човешката драма е оставена безгласна. Съизмерена с историческия щрих, тя е незначителна. Личната трагедия е недосегаемо капсулирана вътре в него. Мъката - пусната да скита *„сама в пространството”*. Превърната е в мълчание - голямото мълчание на поета пред вечността. Може би точно за да не наруши това мълчание, той не се разделя (посредством лирическо обръщение) с майка си - най-близкото му същество. Дали се бои да не я огорчи с упоритото си мирогледно отдалечаване, водещо до разрыв? Или за да избегне докосването на душите, което би го размекнало до нежелани откровения? Или не е бил готов за такава среща?... Изтерзаната му от въпроси и съмнения, осланени илюзии и разочарования, самообвинения и покрусил душа намира успокоение в популярни категории, идеологически разкрасени позиции, стигащи до аскетичното *„просто и логично”* отрицание на личността, в които днес като че ли можем да открием прокрадваща се тънка, едва уловима струйка от някаква ирония. Няма друго стихотворение в неговата поезия, в което да са използвани толкова готови формулировки, подчертани с това *„както казват”*. И той ги приема като дисциплиниран изпълнител на една повеля, като безименен чертожник на парадните контури на историята. За да запази вътрешната си устойчивост, да не допусне да бъде разстрелян неговият идеал, смисълът на живота му, Вапцаров посрещна фанатизирано собствения си разстрел.

Последното двустийшие отбелязва емоционален подем. В него поетът се изтръгва от вцепенението, напуска безжизнените дефиниции, дава път на светлинката, тлееща в душевната му бездна. Влиза в хармония със себе си, от която струи дълбока човечност и подкупваща искреност, омъдрен стоицизъм, кристално спокойствие, удивителна простота и скромност, извисен човешки и граждански морал, съзнание за изпълнен дълг. Надеждата е сгрята от вярата. Страданието, трансформирано в жертвоготовност, надмогва смъртта. Вековечна остава само любовта. От нея извира онова просветление, което го озарява пред прага на вечния мрак. Тя става неговото причастие към отвъдния свят. Тридесет и три годишният поет съизмерва своите усилия с мащабите на историята. Утешението му е, че споменът за него ще бъде запазен. И той ще остане на своя граждански пост сред хората, които единствено са в състояние да превърнат смъртта в безсмъртие. Така разбира Вапцаров вечността в кръговрата на битието. И това схващане го сродява с Ботевото *„Да каже нявга народът...”*. Естественото примирение с логиката на живота и борбата ражда светлия оптимизъм на

творбата, превръща изповедта в завет, двете кратки строфи - в химн на безсмъртието.

Мисълта за смъртта спохожда поета във всяко второ от неговите най-известни стихотворения. Сама по себе си тя е жалка и отвратителна. Но при определени обстоятелства е спасение, щастие, красота, подвиг, знаме. Грозотата и великолепието ѝ си дават среща в поезията на Вапцаров. физическата и духовната гибел си оспорват място в нея. Подобно на Ботев, и този български поет е изживял многократно собствения си край. Само в **„Не бойте се, деца“** той се вижда достигнал старостта. Гибелната неизбежност не е свързана в съзнанието му с някаква прокоба, а с железния закон, според който в стихията на борбата от нея можеш да избягаш „случайно“. Разбираемо е пророчеството му. Не като влечение към смъртта, а като жертвоприношение. Веднъж приел смъртта, поетът свиква с нейното присъствие и когато в действителност се изправя пред лицето ѝ, тя не може да го разтърси и преобрази. Позицията му остава непроменена и непокътната. Тя е и морал, и самосъхранение, и достойнство, и прозрение. Най-силно доказателство за монолитното единство на поетовата интимна и гражданска същност!